ואם חקק בו ד' על ד'. וקשה לריב"א מ"ש מסוכה דלעיל גבוהה י' דלמר בפ"ק דסוכה (דף ד.) חקק בה להשלימה לי' אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים פסולה פחות מג' כשרה והכא מהני חקיקה[א] אפילו מופלגת מן הכותל הרבה[ב] ותירץ דשאני התם גבי סוכה דבעינן שיהיו מחיצות סמוכות לסכך דילפינן התם (דף ו:) מחיצות מבסכת בסכת בסכות כדלמרי' התם[ג] הרחיק הסיכוך מן הדפנות פסולה ולהכי בעינן שיהא פחות מג'[ג] דלריך לגרף הגידול של חקק למחיצות כדי שיהיו סמוכות לסכך שכנגד הנקב ואע"ג דדופן עקומה מכשרת עד ד' אמות מתרץ לה הש"ס[ד] ה"מ היכא דאיכא מחיצות מעלייתא אבל הכא דלשויה מחיצה בפחות מג' מצטרף הגידול עם המחיצות דהוא סמוך לסכך טפי לא מצטרף[ד] א): **התם לא ניחא תשמישתיה.** ולדי רה"ר לרבנן נמי כרה"ר דמי אע"ג דניחא תשמישתיה טפי מקרן זוית דהא אפילו ר"א דפליג בגדי רה"ר מודה בקרן זוית כדפרישׁ לעיל אפ"ה לא הוי כחורי רה"ר דחורי רה"ר לא ניחא תשמישתיה טפי: **והלכה** ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן. [ה]תימה לר"י דבפרק קמא דעירובין (דף יח: ושם) בכיפה דפליגי בה ר"מ ורבנן אמרינן התם דלא אמרינן חוקקין להשלים לר"מ אלא בית ברגליה ג' וגובהה י' פי' גבוה ג' טפחים שיש בהן רחב ד' אבל אין ברגליה ג' או שאינה גבוה מי' לא אמרינן [ו]וא"כ היכי אמרינן הכא חוקקים להשלים לר"מ בחור כל שהוא ואומר ר"י דאייר בחורין שדרכן לעשות בשעת הבנין שמפולשין לה"ר[ז] ובלד ה"י הם רחבים ד' אבל לא מלד ה"ר ולכ"ע הוי חור ה"י דהא חורי ה"י כה"י דמי ולא פליגי אלא לשוויה מקום ד' על ד' לדבי מאיר חוקקין להשלים והוי כד' על ד' אבל ממש בחור כל שהוא אפילו ר"מ מודה דלא אמרינן חוקקין להשלים לר"מ בחור כל שהוא אבל בכל מקום ארבעה הוא דהויא כרמלית ואי לא מקום פטור בעלמא הוא מקולי רה"ר דעד י' טפחים הוא דהויא כרמלי' למעלה מי' טפחים לא הויא כרמלי': גופא אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב [א]בית שאין תוכו י' וקרויו משלימו לי' על גגו מותר לטלטל בכולו בתוכו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות אמר אביי [ב]ואם חקק בו ד' על ד' והשלימו לי' מותר לטלטל בכולו מאי טעמא הוי חורי רה"י וחורי רה"י כרה"י דמו דאיתמר [ג]חורי רה"י כרה"י דמו חורי רה"ר אביי אומר כרה"ר דמו [ד]רבא אומר [ה]לאו כרה"ר דמו א"ל רבא לאביי לדידך דאמרת חורי רה"ר כרה"ר דמו מ"ש מהא דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה לרה"ר ותיהוי כחורי רה"ר התם לא ניחא תשמישתיה הכא ניחא תשמישתיה תנן [ו]הזורק ד' אמות בכותל למעל' מי' (ז) כזורק באויר למטה מי' טפחים כזורק בארץ והוינן בה מאי כזורק בארץ והא לא נח וא"ר יוחנן בדבילה שמינה שנו ואי ס"ד חורי רה"ר כרה"ר דמו למה לי לאוקמה בדביל' שמינה לוקמה בצרור וחפץ ודנח בחור [ז]זימנין משני לה שאני צרור וחפץ דמיהדר ואתי זימנין משני לה בכותל דלית ביה חור ממאי מדקתני רישא זרק למעלה מי' טפחים כזורק באויר ואי ס"ד בכותל דאית ביה חור אמאי כזורק באויר הא נח בחור וכי תימא מתני' דלית בהו ד' על ד' והאמר רב יהודה א"ר חייא [ג]זרק למעלה מי' טפחים והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר"מ ורבנן דר"מ סבר [ד]חוקקין להשלים ורבנן סברי [ה]אין חוקקין להשלים אלא לאו ש"מ בכותל דלית ביה חור שמע מינה: גופא אמר רב חסדא [ו]נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו אפי' גבוה מאה אמה חייב מפני שרה"י עולה עד לרקיע לימא רב חסדא דאמר כרבי דתניא [ז]זרק ונח ע"ג זיז כ"ש ר' מחייב וחכמים פוטרים [ח](אלמא לא בעינן מקום ד' על ד') אמר אלא דאין רה"ר למעלה מי' מתני' היא [ט]דתנן הזורק ד' אמות בכותל למעלה מי' טפחים כזורק באויר למטה מי' טפחים כזורק בארץ אלא אכרמלית דאין כרמלית למעלה מי' ואקילו בה רבנן מקולי רה"י ומקולי רה"ר מקולי רה"י דאי איכא מקום ארבעה הוא דהויא כרמלית ואי לא מקום פטור בעלמא הוא מקולי רה"ר דעד י' טפחים הוא דהויא כרמלי' למעלה מי' טפחים לא הויא כרמלי': גופא אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב [א]בית שאין תוכו י' וקרויו משלימו לי' על גגו מותר לטלטל בכולו בתוכו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות אמר אביי [ב]ואם חקק בו ד' על ד' והשלימו לי' מותר לטלטל בכולו מאי טעמא הוי חורי רה"י וחורי רה"י כרה"י דמו דאיתמר [ג]חורי רה"י כרה"י דמו חורי רה"ר אביי אומר כרה"ר דמו [ד]רבא אומר [ה]לאו כרה"ר דמו א"ל רבא לאביי לדידך דאמרת חורי רה"ר כרה"ר דמו מ"ש מהא דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה לרה"ר ותיהוי כחורי רה"ר התם לא ניחא תשמישתיה הכא ניחא תשמישתיה תנן [ו]הזורק ד' אמות בכותל למעל' מי' (ז) כזורק באויר למטה מי' טפחים כזורק בארץ והוינן בה מאי כזורק בארץ והא לא נח וא"ר יוחנן בדבילה שמינה שנו ואי ס"ד חורי רה"ר כרה"ר דמו למה לי לאוקמה בדביל' שמינה לוקמה בצרור וחפץ ודנח בחור [ז]זימנין משני לה שאני צרור וחפץ דמיהדר ואתי זימנין משני לה בכותל דלית ביה חור ממאי מדקתני רישא זרק למעלה מי' טפחים כזורק באויר ואי ס"ד בכותל דאית ביה חור אמאי כזורק באויר הא נח בחור וכי תימא מתני' דלית בהו ד' על ד' והאמר רב יהודה א"ר חייא [ג]זרק למעלה מי' טפחים והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר"מ ורבנן דר"מ סבר [ד]חוקקין להשלים ורבנן סברי [ה]אין חוקקין להשלים אלא לאו ש"מ בכותל דלית ביה חור שמע מינה: גופא אמר רב חסדא [ו]נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו אפי' גבוה מאה אמה חייב מפני שרה"י עולה עד לרקיע לימא רב חסדא דאמר כרבי דתניא [ז]זרק ונח ע"ג זיז כ"ש ר' מחייב וחכמים פוטרים [ח](אלמא לא בעינן מקום ד' על ד') אמר **אלא דאין.** אויר רה"ר למעלה מי' מתני' היא. **מפני' היא.** ולמה ליה לשמואל לאשמעינן: **הזורק ד' אמות.** ברה"ר ונדבק בכותל כגון דבילה שמינה כדמוקי לה לקמן: **כזורק באויר.** ופטור דלאו ברה"ר נח ורה"י נמי לא הוי אלא דבר המסויים ורחב ארבעה: **כזורק באויר.** וחייב דאויר רה"ר משנח משהו הוי הנחה. ולא דמי לנח על דבר המסויים למטה מי' דההוא חשיב למיהוי רשות חשוב לעצמו או כרמלית או מקום פטור ולא הוי הנחה ברה"ר: **אכרמלית.** כדפרישית: **ואקילו בה רבנן.** לעיל קאי אדרב דימי ורב ששת דאקילו בה רבנן בכרמלית הואיל ואיסורה מדבריהם אקילו בה: **מקולי רה"י ורה"ר.** רב דימי אשמעינן מקולי רה"י כי היכי דרשות היחיד ליתיה פחות מרחב ד' והמכניס מרה"ר עליו פטור כרמלית נמי לא הוי ומותר לכתחלה להכניס מרשות הרבים ומרה"י עליו ורב ששת אשמעינן דמקולי רה"ר נמי אקילו עלה דאיכא תוספת באויר למעלה מי' כרה"י אלא למטה מי' כתורת רה"ר: **חקק בו.** בקרקע הבית באמצעיתו ארבעה באורך ורוחב: **והשלימו.** במקום חקק לחלל י' גבוה עד הקירוי נעשה כל הבית כולו חורי רה"י כמו כותלי רה"י ובהם חוריס כלפי רה"י שהם כרה"י והני נמי כיון דנגד החקק רה"י גמור אינך הוי פיאות של תשמישי רה"י: **חורי רה"ר.** חוריס שבכתלים כלפי רה"ר: **ואו רשות הרבים דמו.** אלא רשות לעצמן הן ואם רחבים ד' הוי כרמלית ואי לא הוי מקום פטור: **לא נצרכה.** והכרמלית דתני בברייתא אוקמה רב דימי בקרן זוית כו': **היכוי לחורי רשות הרבים.** ואמאי הוא כרמלית: **והא לא נח.** וכי חזרה נפלה לתוך ד' אמות דעל כרחך כשמכה בכותל קופצת לאחוריה: **ושאני צרור וחפץ** גרסינן. כלומר בכותל דאית ביה חור ואפילו הכי לא אוקמיה ר' יוחנן בדגח בחור משום דלאו אורחייהו דצרור וחפץ לנוח ע"י זריקה במקום שנופלין שם: **אמאי כזורק באויר.** הא ה"ל מרה"ר לרה"י דהוה ליה גבוה י' ורשות לעצמו: **רבי מאיר ורבנן.** במסכת יומא גבי מזוזה: **רבי מאיר סבר.** דבר שאין בו שיעור ויש שם עובי ורחב לחקוק ולהשלים לכשיעור אמרינן כמאן דחקוק דמי והכא נמי לרבי מאיר חוקקין להשלים וחייב וסתם משנה ר' מאיר: **דאמר רבי.** דלא בעי הנחה על גבי מקום ד': **זרק ונח בו.** קס"ד מרה"ר לרה"י: ומופו

כרשות הרבים דמו ורבא אמר לאו כרשות הרבים דמו, והלכתא כרבא. **הא** דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה"י אפילו מאה אמה זורק מרה"ר ונח על גביו חייב, נימא כר' אמרה דתניא זרק ונח ע"ג זיז כל שהוא ר' מחייב וחכמים פוטרין.

עין משפט נר מצוה

לו א ב טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף טו:
לז ג מיי' פי"ד מהלכות שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע שם סעיף ד:
לח ד מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף יג:
לט ה מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף י:
מ ו מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעיף ה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' למעלה מעשרה טפחים כזורק וכו' והויון בה אמאי כזורק:

גליון הש"ס

גמ' רבא אומר לאו כרה"ר דמו. עיין עירובין פז ע"ב וברש"י שם ברה"ר ותסור: שם דומנין משני לה. כעין זה בלרים מס: תוס' ד"ה והלכה ונחה כו' וא"כ היכי אמריגן הכא חוקקים כו'. עי' מולין קכו ע"א תוד"ה אלן:

תוס' ישנים

א) ועי"ל דהכא הים מחיצות ז גבוהות ז מנחות וא"ל לגרף הגידול אלא דאין אויר י' וכשחקק לאיכא אויר י' במקום אחד הוי רה"י אבל בסוכה צריך לגרף הגידול וביותר מג' לא מצטרף:

מוסף תוספות

א. לטלטל בכולו. תוס' הרא"ש. ב. [ד]סתמא קאמר. רשב"ם. ג. דליהוי לבוד. למש"ן. ד. אבל לענין שבת אין ההקפדה במחיצות ממש שיהו מכשירות את החקק אלא שיהא החקק נשמר ע"י שלא יהו רבים בוקעין בו, וכיון שיש בחקק רוחב ד' על ד' ויש בגבהו כשיעור רשות היחיד עם גובה המחיצות והמחיצות שומרות אותו מבחוץ לא חיישינן בין שיהו על שפת החקק בין שיהו מרוחקות ממנו כמה. רשב"ם. [אבל בתוס' הרא"ש מבאר שאני שבת כמו שכתוב כאן בתוס' יבמות ויש לעי' מה כוונת תוס' ויש נפק"מ בין הרשב"ם לתוס' הרא"ש עי' מזר"א עירובין סה (א) סקס"א]. ה. [לא בעינן] רק שהרשות משתמר ע"י המחיצות אפילו רחוקים ממנו הרבה קרוי רה"י הלכך. לא"ש ס' יא'. ו. חיצונות של הבית. תוס' הרא"ש. ז. הגבהות עשרה. תוס' הרא"ש. ח. פרש"י והוה ליה זורק מרשות הרבים לרה"י דהא גבוהה עשרה הויא רשות לעצמה וכדמסיק דאע"ג דלית ביה ד' על ד' חוקקין להשלים. תוס' הרא"ש. ט. שכן דרך לאחר שמסיירין העצים שעשו על גבן המדרגה לצורך הבנין נשארים בחומה חוריין נקובין מעבר אל עבר. תוס' עירובין יא: יב. על ד'. תוס' בני הבית. תוס' הרא"ש. [ועי' מהרש"א]. יא. שאינו נוח לתשמיש הרבים משתמשים בהם בני הבית. תוס' הרא"ש. יב. מתני'. תוס' הרא"ש. יג. על ד'. תוס' הרא"ש. יד. אמר רב זרק ונח בחור. תוס' הרא"ש. טו. דלר' מאיר חוקקין להשלים. תוס' הרא"ש.

מסורת הש"ס

א) לקמן לו: ק., ב) [לקמן לט: ק.], ג) [נ"ז שם. ע"ש], ד) [לקמן ק.] יומא יא: [עירובין יא: לג: קא:], ה) [לעיל ד:], ו) כ"ל מ"ז, ז) [ועי' תוס' סוכה ד: סד"ה פחות משלשה], ח) [דף יח.], ט) [שם ד.],

מוסף רש"י

חורי רה"ר אביי אמר כרה"ר דמו. כגון כותל הסמוך לרה"ר ויש בו חור חוקק ארבע אמות ונח שם מייב, דחשיבי ליה הנחה ברה"ר (עירובין פז:). **למעלה** מי' כזורק באויר. ופטור דלא נח ברה"ר, דאין רה"ר למעלה מעשרה, וברה"י נמי לא נח, שאינו מקום מסויים שיהא רחבו ד' שהרי לא נח בראש הכותל אלא בפנים. **למטה** מי' טפחים כזורק **בארץ.** דאויר רה"ר הוא ומייב וכיון דאויר רה"ר הוא ונח בכל דהו חמייב, וכשותא לגפשיה לא הוי, לא כרמלית ולא מקום פטור, הואיל ובפנים נח ולא נח בראשו שיהא מקום מסויים (לקמן צו:). **באנו** למחלוקת ר"מ **ורבנן.** לר"מ דאמר חוקקין להשלים במקום שיש כדי לחוק, הכא מייב, דהואין המור כאילו הוא ארבע (לקמן ק).

רב נסים גאון

והא דאמר רב יהודה אמר רב אמר ר' חייא זרק למעלה מעשרה **והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו** למחלוקת ר' מאיר ורבנן. דשמועה זו בפרק הזורק (דף ק) ותניא נמי הכי זרק למעלה מי' והלכה ונחה בחור כל שהוא ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרים. ותמצא בירור השמועה במס' עירובין בפרק א (דף יא) אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל, אמר ליה תאני מר מידי בצורת פתח. אמר ליה תנינא כיפה רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין, דר' מאיר סבר חוקקין להשלים ולדבריו אם נחה בחור כל שהוא חייב, ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ואם נחה בחור כל שהוא פטור עד שתנוח בחור שיש בו ד'. ועוד תמצא בפרק א' מן מסכת יומא (דף יא) ובמסכת (שבת) [עירובין (דף קא)] בפרק המוצא תפילין תנו רבנן פתחי גינה בזמן שיש להן בית שער מבפנים כו'. ואמרו אמר אביי לעולם דלית ביה ד' ויש בו לחוק להשלימו לד', ובהא פליגי דר' מאיר סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים.

רבינו חננאל

אמר אביי אם חקק בו ד' על ד' מותר לטלטל בכל הבית. מ"ט אלו הארבעה שיש בגובהן עשר הן הבית והשאר חשובין כחורין, וקי"ל חורי רה"י כרה"י דמו. חורי רה"ר אביי אמר